

לימוד נסתרות לעת הגאולה

אליהו אהרן

בית מדרש 'אשל אברהם'

קרית-ארבע

הכרח הוא עתה לעת קץ, לגאול את האמת, להצמיחה מן הארץ. סבל נורא פקד אותנו בשנים האחרונות עם הנסיגה מארצנו הקדושה ובעוד הצרה הראשונה מתרחשת השניה ממהרת לבא חס ושלום. הדבר מעורר את לב כולנו לשאול: על מה ולמה הביא עלינו אלוקינו תופעה משונה זו הלא אנו בשלבי הגאולה ההולכת ונשלמת, והנה רואים אנו מצב הפוך לחלוטין – נסיגה גדולה במקום התקדמות נוספת.

גאולה – כפשוטה וגאולת חכמת האמת

מהי גאולת אמת? מובא ב"קול התור" (פ"ג): "גאולת האמת משמעותה בשתיים: – כפשוטה, וגאולת חוכמת האמת, ולכן גדולה המצוה והחובה הקדושה לעסוק בלימוד תורת הקבלה, באשר בה גילו דוֹתֵי תורה, שהוא ביעודו של משיח בן יוסף, שעל ידו קבוץ גלויות. ועל ידי זה מתקרבת הגאולה עד שלמותה הגמורה על ידי משיח בן דוד ומשה רבנו ע"ה במהרה בימינו אמין". ועוד שם: "התגלות רזי תורה הולכת ומתקדמת יחד עם עקבות משיחא בארצנו הקדושה, עד גילוי כל רזי התורה בדור האחרון וזוהי תורת משיח צדקנו: "כי מציון תצא תורה", דהיינו גילוי גנויה ורזיה במהרה בימינו אמין".

משמע – כי בריבוי העסק בחכמת הקבלה, נזכה לגאולת הארץ, ולהיפך – במיעוט עסק בה, או בהמעטת ערכה, או זלזול באלו העוסקים בה, הרי זה מן הגורמים לנסיגה מחלקי ארצנו הקדושה. כבר נאמר: "לא בחיל ולא כח, כי אם ברוחי", וכן נאמר: "רוח אפנו משיח ד" ותורתו של המשיח היא תורת הקבלה כפי שעולה מדברי"קול התור".

קריאת הרב קוק זצ"ל לעסוק בחכמת הקבלה

כך כותב הראי"ה באורות צ"ה: "סתרי תורה מביאים את הגאולה, משיבים את ישראל לארצו". ומכאן שאם לא עוסקים בסתרי תורה מרחיקים את הגאולה, ולהיפך חלילה הדבר מערער את ישיבתנו בארץ הקדושה. עוד כתב שם, כי החבלים והצירים הבאים עלינו, מגמתם היא לפרוץ הדרך ולעורר העם לעסוק בחכמת הקבלה, שהיא תורת ארץ ישראל, ארץ הרזים. הקשר בין ארץ ישראל לחוכמת הקבלה הוא כי "על ידי התרחקות הכרת הרזים, באה הכרה של קדושת ארץ ישראל בצורה מטושטשת, ע"י התנכרות לסוד ד' נעשות הסגולות העליונות לדברים טפלים, וממילא הגלות מוצאת היא חן מצד עצמותה".

לומדי התורה היושבים לעסוק בתורת ד', גאולת ארץ-ישראל תבוא כשנעסוק בחכמתה! הרי גם בחור"ל אפשר ללמוד פלפול בבחי' "במחשכים הושיבני" יתרה מזו, כוחם של תלמידי חכמים שבחור"ל גדול בפלפול יותר מאשר תלמידי חכמים שבארץ ישראל וזאת משום שבארץ ישראל נועד תפקיד גדול לכל לומד תורה דהיינו לעסוק בפנימיות התורה, שעל כך במיוחד נאמר "אורא דארץ ישראל מחכים" (ועיין כל זה באגרות ראי"ה א' עמ' קי"ג).

הרב קוק זצ"ל מכנה את הגברת לימוד הקבלה בכינוי 'מלחמה'. וכפי שכתב: ש"כל שיטה הבאה לשלול את הרזים ואת השפעתם על רוח האומה זהו אסון שאנו חייבים ללחום אתו". (אורות צ"ה). על כן למלחמה גדולה אנו נקראים, לגאולת הארץ וחכמת האמת.

רפואת עם ישראל והצלתו – בלימוד חכמת הקבלה

הדברים מכוונים בעיקר לבני התורה ברוח הדור המתחדש, אשר מנעו ידם מלעסוק בחכמת הקבלה וכדברי הרב: "אלה מתוך טמטום לב וקטנות אמונה, ואלה מתוך גאווה וחסרון ידיעה, ועוד הפעם חושבים שהגדלת תורה והאדרתה, כשתהיה באותו מובן הצר והיבש, תהיה התרופה הכוללת לכל מכאובנו הרבים". (אגרת תפ"ג)

יש כאלה מבין הרבנים, המתנגדים לחכמה זו, או המונעים מכל הניגש אליה להנות מאורה, דומה שרבנים אלה לא שיננו די הצורך את מה שאמרו גדולי ישראל בענין זה, ומי שנושא דגלו של הראי"ה קוק ומתנגד לקבלה, אין ספק שהדבר נובע מחוסר ידיעה (ואין בור ירא חטא). בספר "בית יחזקאל" (לר"י וייס עמ' ג"ט) מגדיר המחבר את המתנגדים הנ"ל ככופרים, ומביא דבריו בשם השל"ה הקדוש ור' משה קורדובירו עיין שם. הנגע של בורות זו מתפשט בינינו בעו"ה, ולדעת גדולי ישראל זה מגורמי החורבן.

ראה מה שכתב הרב זצ"ל בענין זה, שיש: "לעורר לבב ת"ח זקנים וצעירים לעסוק בעיון בפנימיות התורה" (אג"ר מ"ג) והיא היא לדעתו: "התרופה הכוללת את הכל, ושעזיבתה היא שגרמה את נפילתנו והוא הדבר אשר אני (הרב קוק) בעוניי ובמר נפשי רגיל לשנות ולשלש מאות ואלפים פעמים: עזבנו את פנימיות התורה! ובכל זמן שאנו נודדים נשחטים, ונטבחים כצבאות וכאילים, על שאין אנו מכירים את תפקידנו, באים אנשים קטנים ומצומצמים, ומרפאים אותנו ברפואות קרות מכל המינים, ואת סם החיים העיקרי (ח. הקבלה) מניחים בקרן זוית" (אג"ר תפ"ג).

עוון ביטול לימוד חכמת הקבלה – ועונשו

מקור לדברי הרב קוק מצאנו בתיקוני זוהר (תיקון ל'): "אוי להם לאותם אנשים הגורמים שרוחו של משיח יסתלק מן העולם, הם העושים את התורה ליבשה, כי משתדלים ועוסקים רק בחלק המעשי של התורה ואינם רוצים להשתדל ולהבין בחכמת הקבלה, לידע להשכיל בסודות התורה. אוי להם שהם הגורמים במעשיהם הללו שיהיו עניות וחרב וחמס וביזה והריגות והשמדות בעולם". והגר"א כתב על זה, שרמז לזה מובא בגמרא (שבת לג.) "בעוון ביטול תורה (דהיינו לפי הגר"א ח. הקבלה) חרב וביזה רבה ובצורת בא, ובני-אדם אוכלים ואינם שבעים דכתיב: "והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית".

עוד מובא בתיקוני זוהר (תיקון מ"ג) "צווחין בנין לתתא ואמרין קריאת שמע ואין קול ואין עונה, הדא הוא דכתיב: אז יקראוני ולא אענה" (משלי א'), והכי מאן דגרים דאסתלק קבלה וחכמה מאורייתא, וגורם שלא ישתדלו בהם, ואומרים שאין בתורה אלא פשט, ווי להם טוב להם שלא נבראו בעולם, והם הגורמים לעניות בעולם ואורך הגלות". בפירוש "כסא למלך" (שם)

כתב: "ומי שיכול לקנות לו רב שילמדוהו קבלה, או חבר, או מתוך ספרים ומתרגל, גורם אורך גלותא. ובפירוש אמר אליהו הנביא לרבי שמעון בר יוחאי: "דבהאי ספר הזוהר יגאלו ישראל מן הגלות". וכל שכן אם יזכה להבין מאמר אחד, יעשה בו (באמצעותו) תיקון בשעה אחת מה שלא יעשה בלימוד הפשט שנה תמימה".

יש לקבוע בית מדרש בכל עיר ללימוד חכמת הקבלה

מן המקורות עולה, שלימוד הקבלה לכל תלמיד חכם בדורנו, הוא חובה. העדר הלמוד גורם סכנה להמשך התקדמות הגאולה בדרך מהירה ובלא יסורים. וכל מי שהוא נשוי או בן עשרים ולמד גמרא ולומד בישיבה, מחוייב לקבוע לו זמן קבוע בכל יום ללימוד קבלה. צא וראה מה כתב ר' שמעון בר יוחאי (בתיקון י'): "ווי לון לבני – נשא דקב"ה אסור עמהן בגלותא "זיפן כה וכה וירא כי אין איש" – אלא איש לדרכו פנו בעסקין דלהון בארחין דלהון".

כך כותב הראי"ה "בקריאה הגדולה" (אורות צ"ט): "ההכרח" הוא עכשיו הפתגם היותר שגור בעולם. אחינו היקרים! חכמי תורה, וסופרים משפיעים! גם אנו נואלנו וחטאנו, למדנו וחקרנו, פלפלו וחדשנו, כתבנו וציירנו, אבל שכחנו את האלקים ועוזו, לא שמענו לקול נביאי האמת, לקול מעולי חכמי דורות עולמים, לקול הצדיקים והחסידים, חכמי המוסר וחכמי העיון והרזים, שצווחו והכריזו בקולי קולות, כי סוף הנהר של התלמוד המעשי לבדו להיות יבש וחרב, אם לא נמשוך לתוכו מים מני ים, מימא דחוכמתא וקבלה".

בדומה לזה כתב הרמח"ל (בתפילת צח"ק) "וכתיב 'וישיגו אותם חונים על הים', זה ים התלמוד, לפי שבעלי התלמוד הם אפרוחים שאינם יכולים לעלות למעלה מזה הים, וזה ים סוף" – סופא דכל דרגין, ואינן נכנסים לפנים (אל תוך הים), אבל בעלי הקבלה נאמר בהם: 'דבר אל בני ישראל ויסעו', שהרי מי שצועק כל היום בתפלות ובקריאת שמע, ואינו יודע סוד היחוד שלך כראוי נאמר בו: "אז יקראוני ולא אענה". אבל בעלי הקבלה קושרים קשר האמונה להוציא רצון מלפניך, ומיד ים זה נבקע מפניהם".

רחל מבכה על צרותיהם של ישראל ועיכוב הגאולה

בהקדמת ספרו "קול ברמה" כתב מוהר"י צמח: "רחל מבכה על בניה, לפי שאינם עוסקים בחכמת הקבלה, הממהרת את גאולתנו ולזה אין משיח בא, שיאמר אז הקב"ה לרחל: "מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה" ... "על בניה כי איננו", כלומר ביאת המשיח תלויה בתשובה ובעסק לימוד הזהר, ובחכמת הקבלה, ואין בניה עוסקים בה, לכן – "איננו". כי אין מדרש קבוע כראוי בכל עיר ועיר כמו שיש בעסק התלמוד, לכן אין בניה מושכים וממהרים ביאת המשיח", עד כאן דבריו.

וב'ספר הברית' כתב: "אחרי שחפשת כל מיני סיבות על מה נתאחרת הגאולה ועם ישראל עדיין סובל צרות צרורות, קבע בהחלט ואמור: בזה העון של בזיון הקבלה".

ובהקדמת "עץ חיים" כותב ר' חיים ויטאל זצ"ל שהגאולה תלויה ועומדת: "עד שישבו ישראל בתשובה ויבקשו את ד' אלקיהם להכירו וליודעו ברזי תורה וידעו את מי הם עובדים ומי הוא מלכם ואז יזכו לגאולה". וכן מובא במדרש 'שוחר טוב' (תלים ד"א), על הפסוק: "אשגבהו כי ידע שמ"י", אמר ריב"ל בשם רפב": מפני מה מתפללים ישראל בעוה"ז ואינן נענין? ע"י שאינן יודעין להתפלל בשם, אבל לעת"ל הקב"ה מודיען, כמו שנאמר: (ישעיה ג"ב) "לכן ידע עמי שמ"י", באותה שעה הם מתפללין ונענין".

דוד יושב ודורש בסתרי תורה

ר' משה חיים לוצאטו בספרו "מסילת ישרים" כותב: "והנה החכמה הזאת בקרן זווית היא מונחת ואין דורש ואין מבקש, והכתוב מכריז: "ובקשו את ד' אלקיהם ואת דויד מלכם", שלא תהיה כאבדה שאינה מתבקשת, אלא כאבדה המתבקשת, דהיינו צריכים אנו לבקש תיקונים שיתוקנו כל הקלקולים שעי"ז יבא משיח צדקנו".

לפי המובא במדרש גם בתקופת דוד המלך לא כולם רצו ללמוד נסתר, וכך אומר המדרש (מדרש הגדול פרשת ויקהל): "וכן דוד מלך ישראל אומר: 'צדקתך לא כסיתי בתוך לבי אמונתך ותשועתך לא כחדתי, חסדך ואמתך בקהל רב', (תלים מ', י"א), מלמד, שהיה יושב ודורש בסתרי תורה, ומחזיר טעויותיהן של ישראל, ומגלה רזים וסודות עד שמושך לבן לדברי תורה. לכך הכתוב משבח וואומר: רק לא היה כדויד (מ"ב יד, ג'), ולא עוד אלא ששקלו כנגד השכינה, דכתיב: 'אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ד' אלקיהם ואת דויד מלכם': (הושע ג')."

הנמנע מלעסוק בחכמת הקבלה עתיד לתת את הדין

ראה דברים קשים שכתב מקובל אלוקי הרב מנחם מענכין, בהסכמתו לספר 'איפה שלמה': "ומה ישיבו בני אדם על המאמר המבהיל ב'תיקוני זהר' (תיקון ל') (עיין באגרות ראייה תר"ב ושם בהערות הרב צבי יהודה זצ"ל): 'וי לון דגרמין'... (כמובא לעיל) כמה נפישא חילם של מאמרים הללו, הנוקבים ויורדים לפני ולפנים חדרי לבו של אדם המאמין האמת. תסמרנה שערותיו, ובשרו נעשה חידודין חידודין, בהעלותו על ליבו כי עניות דישראל והגזרות והמלחמות המשיטות וההריגות – הוא בעצמו גורם לזה מפני שלא עוסק בחכמת הקבלה... כל זה נקרא חטאים שבין אדם לחברו, שאפילו יוהכ"פ אין מכפר עליהם, אוי לנו מיום הדין והתוכחה" עד כאן דבריו. במדרש משלי סימן יו"ד מובא: "לעתיד לבא בא מי שיש בידו תלמוד, הקב"ה אומר לו, בני הואיל ונתעסקת בתלמוד – צפית במרכבה? צפית בגאולה? – שאין הנאה בעולמי אלא בשעה שתלמידי חכמים יושבים ועוסקים בתורה ומציצים ומביטים ורואין והוגין, המון התלמוד הזה, כסא כבודי היאך הוא עומד וכו'".

הגאולה תלויה בלימוד קבלה

עוד שם בהסכמתו ל'איפה שלמה': "לכן אחים יקרים חזקו ואמצו התאחדו בלמוד הקבלה, ואם אינו מוצא מי שילמדנו – יקרא בעצמו אף על פי שהוא שוגה בה (ועיין רמ"ק ב'אור נעים)" "כי מכל מלה ומלה נעשין אילנין רברבין וכו'". והרבי מקאמרנא כותב: "... יש הרבה שוטים שבורחים מללמוד רזין של מרן האריז"ל וספר הזוהר, אשר הם חיינו, ולו עמי שומע לי, בעקבות משיחא אשר הרע והמינות גובר (עיין אגרות ראי"ה תר"ב ד"ה "כי גלוי חכמה זאת בדורת הגרועים") היו שוקדים כל ימיהם ללמוד ספר הזהר וכתבי האריז"ל (כשלימודם) בלול בחסידות הבעש"ט יחד עם התלמוד והפוסקים והיו מבטלים כל גזרות רעות". כך גם כתב הגר"א ('אבן שלמה' פרק י"א) "הגאולה תלויה בלימוד התורה, ועיקר הגאולה תליא (תלויה) בלמוד הקבלה".

ראוי הדבר שבכל ישוב בארץ ישראל יוקם בית מדרש ללימוד חכמת הקבלה. אין ספק שהדבר יקרב את גאולתנו, ויפתחו שערי רחמים, וחבלי הלידה יסתימו, ותור הגאולה יגלה ויופיע ברחמים גדולים במהרה בימינו אמן.

תפילת ר' משה חיים לוצאטו

נסיים בתפילת הרמח"ל (תפילת זע"ק): "אל אחד יחיד ומיוחד, חטאו ישראל לפניך... לפי שעזבו סודות תורתך, רבון כל העולמים, הרי אמרת: "אחד מעיר – מזכה כל העיר, שנים ממשפחה – מזכים כל המשפחה", הרי אנחנו לפניך מעידים באמונת יחודך, ושמך הקדוש הוי"ה ב"ה יעמוד לנו להציל נפשנו. לישועתך קויתי ד'".